

Toimeentulotukiohje

Oulun kaupungissa

1.7.2009 alkaen

TOIMEENTULOTUEN YLEISET PERUSTEET, VOIMASSA 1.7.2009 ALKAEN

Toimeentulotuen myöntämisperusteet on viimeksi käsitelty sosiaali- ja terveyslautakunnassa 26.01.2006 § 32. Tällä ohjeistuksella korvataan aiemmat soveltamisohjeet.

Nämä ohjeet eivät koske lastensuojelulain (36 §) perusteella avohuollon avustuksena myönnettävää taloudellista tukea, mikä hoidetaan lastensuojelun palveluyksikössä.

SISÄLLYSLUETTELO

1	SÄÄNNÖKSET	1
2	OIKEUS TOIMEENTULOTUKEEN JA TOIMEENTULOTUEN HAKEMISMENETTELY	1
2.1	TOIMEENTULOTUEN RAKENNE JA MÄÄRÄYTYMINEN	2
2.2	TOIMEENTULOTUEN MÄÄRÄYTYMISAIKA JA MÄÄRÄYTYMINEN LASKELMIEN PERUSTEELLA	3
2.3	ANSIO- JA ELÄKETULOT JA MUUT SATUNNAISET TULOT (LAKI TOIMEENTULOTUESTA 11-12§)	4
2.4	VERONPALAUTUKSET /JÄÄNNÖSVEROT.....	5
2.5	TYÖTTÖMYYSTURVAN HUOMIOIMINEN TULONA.....	5
2.6	VARAT	6
2.7	TULOJEN JAKSOTTAMINEN JA TAKAUTUVA TARKASTELU	7
2.8	TULOT, JOITA EI OTETA HUOMIOON	7
2.9	TOIMEENTULOTUEN MYÖNTÄMINEN PERINTÄÄ VASTAAN (LAKI TOIMEENTULOTUESTA 20-23§)	9
3	OPISKELIJAT	9
4	YRITTÄJÄT.....	12
5	VANGIT.....	12
6	PERUSTOIMEENTULOTUEN MENOT.....	12
6.1	PERUSOSA, JOKA ON NORMITETTU (LAKI TOIMEENTULOTUESTA 7A§ JA 9§)	13
6.1.1	Alennettu perusosa	13
6.2	MUUT PERUSMENOT.....	15
6.2.1	Asumismenot	15
6.2.2	Post Restante ja muut vailla vakituista osoitetta olevat.....	17
6.2.3	Vähäistä suuremmat terveydenhuoltomenot	17
6.2.3.1	Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksut	18
6.2.3.2	Erityiset terveydenhuoltokustannukset	19
6.2.3.3	Työmatkamenot	20
7	TÄYDENTÄVÄN TOIMEENTULOTUEN MENOT.....	20
7.1	PÄIVÄHOITOMENOT JA ILTAPÄIVÄKERHON MAKSUT.....	21
7.2	LASTEN VAUNUT /RATTAAT /YHDISTELMÄVAUNUT /MUUT LASTEN TARVIKKEET	21
7.3	LASTEN LUONAPITO	21
7.4	LASTEN HARRASTUSMENOT	21
7.5	HUONEKALUT JA KODINKONEET	21
7.6	VUOKRAVAKUUS /VUOKRAVAKUUSITOUUMUS	22
7.7	MUUTTOKUSTANNUKSET	23
7.8	ERITYISITÄ TARPEISTA AIHEUTUVA VAATEHANKINNAT	23
7.9	HAUTAUSKUSTANNUKSET	23
7.10	OPINTOLAINAN KOROT JA MUUT OPISKELUSTA AIHEUTUVAT KULUT	23
7.11	PASSIT JA KANSALAIUUSHAKEMUKSET	24
7.12	ERITYISRUOKAVALIOT	24
8	EHKÄISEVÄ TOIMEENTULOTUKI.....	24
9	KÄSITEMÄÄRITTELYJÄ	25

TOIMEENTULOTUEN YLEISET PERUSTEET

1 SÄÄNNÖKSET

Suomen perustuslain 19 §:n 1 momentissa turvataan oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon.

Toimeentulotukiasian käsittelyssä on huomioitava seuraavat säännökset muutoksineen:

Laki toimeentulotuesta 1412/1997 muutoksineen.

Asetus toimeentulotuesta 66/1998.

Hallintolaki 434/2003.

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeudesta 812/2000.

Sosiaalihuoltolaki 710/1982.

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 189/2001.

Laki lapsen elatuksesta 704/1975.

Avioliittolaki 234/1929 muutoksineen

Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 493/1999.

Sosiaali- ja terveysministeriön opas toimeentulotuen soveltajille 2007:11

Laki sosiaalisesta luototuksesta 20.12.2002/1133

Oulun kaupunginhallitus 4.8.2008 § 436 Sosiaalisen luototuksen soveltamisohjeet

2 OIKEUS TOIMEENTULOTUKEEN JA TOIMEENTULOTUEN HAKEMISMENETTELY

Toimeentulotuki on sosiaalihuoltoon kuuluva viimesijainen taloudellinen tuki, jonka tarkoituksena on turvata henkilön ja perheen toimeentulo ja edistää itsenäistä selviytymistä. Toimeentulotuen avulla turvataan henkilön ja perheen ihmisarvoisen elämän kannalta vähintään välttämätön toimeentulo. Toimeentulotuen tarve selvitetään, arvioidaan ja ratkaistaan yksilö- ja perhekohtaisen elämäntilanteen, taloudellisen ja sosiaalisen tilanteen perusteella.

Jokaisella on velvollisuus kykynsä mukaan pitää huolta itsestään ja omasta elatuksestaan sekä, siinä laajuudessa kuin avioliittolaisissa (234/1929), lapsen elatuksesta annetussa laissa (704/1975) ja muussa laissa säädetään, puolisonsa sekä alaikäisten lastensa ja ottolastensa elatuksesta. Pääsääntöisesti alaikäisen lapsen elatuksesta vastaavat lapsen vanhemmat.

Jokaisella on oikeus saada toimeentulotukea, jos hän on tuen tarpeessa eikä voi saada toimeentuloa ansiotyöllään, yrittäjätoiminnallaan, toimeentuloa turvaavien muiden etuuksien avulla, muista tuloistaan tai varoistaan, häneen nähden elatusvelvollisen henkilön huolenpidolla tai muulla tavalla (esim. hakija saa avustuksia elantoon, asumiseen ja koulutuskustannuksiin vanhemmiltaan tai muulta omaiselta tai opiskelija saa opintolainaa korvaavana rahoitusmuotona sosiaalista luottoa).

Ei-kiireellinen toimeentulotuki haetaan hakijan vakituisesta oleskelukunnasta. Kiireellinen toimeentulotuen avuntarve arvioidaan siinä kunnassa, jossa hakija oleskelee kiireellisen avuntarpeen syntyhetkellä.

Mikäli toimeentulotuen tarve aiheutuu hakijan ollessa laitoksessa tai muussa palveluasumisyksikössä (yksityinen/julkinen) määräaikaisessa asumismuodossa toisessa kunnassa, toimeentulotuen myöntää hakijan vakituinen oleskelukunta /asuinkunta. Pääsääntöisesti se kunta, josta hakijan on terveydenhuollon tai sosiaalihuollon viranomaisen läheteellä /päätöksellä sijoitettu määräaikaiseen hoitoon tai kuntoutukseen.

Mikäli toimeentulotuen tarve aiheutuu hakijan ollessa toistaiseksi, esim. palveluasumisyksikössä toisessa kunnassa, toimeentulotuen myöntää se kunta, missä palveluasumisyksikkö sijaitsee. Sillä seikalla ei ole merkitystä, menikö henkilö asumispalveluyksikköön itsellisesti vai esim. jonkun kunnan läheteellä. Oleellista on, että asumista ei ole määritelty määräaikaiseksi ja asuminen on jatkuvaa, esim. vuokrasuhteeseen perustuvaa (KHO 11.7.2006, taltio 1766 ja 11.7.2006, taltio 1767).

Mikäli hakija tai hänen perheenjäsenensä asuu vakituisesti tai oleskelee vakituisen luonteisesti kahdessa kunnassa, tulee toimeentulotuen tarpeessa olevan henkilön hakea toimeentulotukea siitä kunnasta, missä kustannukset ovat syntyneet tai aiheutuneet vakinaisesta tässä kunnassa oleskelusta. Kun hakijalla aiheutuu toimeentulotuen tarpeeseen johdaneita kustannuksia molemmissa kunnissa oleskelusta, joutuu hän hakemaan tuen myös molemmista kunnista. Menojen, esim. asumismenojen, tulee olla toimeentulotukilain kannalta välttämättömiä ja kohtuullisia eikä hakijalla ole mahdollisuutta oleskella vain yhdessä kunnassa oleskeluperusta (esim. opiskelu) huomioiden.

Toimeentulotukea haetaan kirjallisesti, varatulla vastaanottoajalla tai muulla toimeentulotukiviranomaisen hyväksymällä tavalla vakituisesta oleskelukunnasta. Hakijan on kuitenkin tultava henkilökohtaisesti paikalle, jos se on tarpeen toimeentulotukiasian selvittämiseksi (Hallintolaki 12 §:n 1 momentti).

Asiakkaan tai hänen laillisen edustajansa on annettava toimeentulotukiviranomaiselle kaikki ne tiedot, joita viranomainen tarvitsee toimeentulotuen tarpeen määrittämiseksi. Mikäli hakija antaa tahallisesti vääriä tietoja, tullaan harkitsemaan, tehdäänkö asiasta rikostutkinta ja peritäänkö näihin tietoihin perustuva aiheetta saatu toimeentulotuki hakijalta takaisin.

Puutteellinen hakemus viivästyttää asian käsittelyä tai hakemus voidaan joutua hylkäämään.

2.1. Toimeentulotuen rakenne ja määräytyminen

Toimeentulotuki jakaantuu perustoimeentulotukeen ja täydentävään toimeentulotukeen sekä ehkäisevään toimeentulotukeen.

Perustoimeentulotukeen on sisällytetty pääosa toimeentulotuella katettavista menoista sekä perusosan lisäksi muun muassa kaikki terveydenhuoltomenot ja jokapäiväiseen asumiseen liittyvät menot. Asumismenojen osalta sosiaali- ja terveyslautakunta määrittää kohtuulliset asumismenot jäljempänä tässä ohjeistuksessa.

Täydentävässä ja ehkäisevässä toimeentulotuessa huomioidaan henkilön / ruokakunnan / perheen erityisistä olosuhteista ja syistä tarpeelliseksi katsottavat menot kohtuullisuushar-

kintaan perustuen, jotka aina tulee kirjata ja perustella niin asiakkaan hakemuksessaan kuin päätöksentekijänkin päätösperusteluissaan.

Ehkäisevän toimeentulotuen tarkoituksena on edistää henkilön ja perheen sosiaalista turvallisuutta ja omatoimista suoriutumista sekä ehkäistä syrjäytymistä ja pitkäaikaista riippuvuutta toimeentulotuesta.

Toimeentulotuen rakenne ja suuruus on pyritty muodostamaan siten, että toimeentulotuki kattaa tukea tarvitsevien riittävän peruskulutuksen.

2.2. Toimeentulotuen määräytymisaika ja määräytyminen laskelmien perusteella

Toimeentulotuen määräytymisaikaa koskeva perussäädös on toimeentulotukilain 15 §. Toimeentulotuki määrätään pääsääntöisesti kuukaudelta kerrallaan. Toimeentulotuki voidaan tarpeen mukaan myöntää ja maksaa kuukautta lyhyemmältä tai pidemmältä ajalta.

Toimeentulotuen perusteena olevia 7 ja 7 c §:ssä tarkoitettuja menoja sekä 11 ja 12 §:ssä tarkoitettuja tuloja ja varoja laskettaessa menot, tulot ja varat otetaan huomioon siltä ajankakselta, jota koskevana toimeentulotuki määrätään.

Perustoimeentulotukipäätös perustuu pääsääntöisesti kuukausikohtaiseen toimeentulotukilaskelmaan ja siitä asiakas näkee aina eritellysti mitä tuloja ja mitä menoja hänelle on kyseiselle kuukaudelle huomioitu. Lisäksi päätöksen perusteluissa hakijalle kerrotaan tekstinä sellaiset laskelmaan liittyvät perusteet, jotka ovat tarpeen ja joita ei ole voitu ilmaista laskelman tulo- ja menoselitteisiin varatussa tilassa.

Toimeentulotuen määrä on toimeentulotuesta annetun lain 6 §:n mukaan määriteltyjen toimeentulotuesta hyväksyttävien menojen sekä käytettävissä olevien tulojen ja varojen erotus. Tulot ja varat otetaan huomioon ensin toimeentulotuesta annetun lain 7 §:ssä tarkoitettua perustoimeentulotukea myönnettäessä.

Kun perus- ja /tai täydentävän toimeentulotuen laskelmat ovat miinusmerkkisiä, saa hakija summan mukaisen määrän perus- tai täydentävää toimeentulotukea, ellei olosuhteista muuta johdu. Kun perus- ja /tai täydentävän toimeentulotuen laskelmat ovat plusmerkkisiä, niin toimeentulotukihakemus pääsääntöisesti hylätään, ellei olosuhteista muuta johdu.

Jos perustoimeentulotukilaskelma tai perustoimeentulotukilaskelman pohjalta tehty täydentävän toimeentulotuen laskelma osoittaa tuloylijäämää, siirretään palkka- ja yritystulosta, veronpalautuksesta sekä sosiaalietuudesta johtuvaa ylijäämää enintään kaksi kuukautta perustoimeentulotuen laskelmiin, ellei asiakkaan olosuhteista muuta johdu.

Mikäli tuloylijäämä johtuu kertaluonteisesti saadusta tulosta (yli 2000 euroa) ja siihen liittyvästä varojen tarkastelusta takautuvasti, voidaan tuloylijäämä siirtää toistuvasti, kunnes tuloylijäämätilanne lakkaa, mikäli se katsotaan kohtuulliseksi eikä vaaranna hakijan välttämätöntä toimeentuloturva.

Jos asiakkaalla ei ole perustoimeentulotuen laskelman perusteella oikeutta perustoimeentulotukeen, siirtyy laskelman osoittama tuloylijäämä mahdollisesta täydentävästä toimeentulotuesta tehtävään laskelmaan ja päätökseen.

Täydentävää toimeentulotukea myönnetään pääsääntöisesti täydentävän toimeentulotuen laskelman mukaan erillisellä täydentävän toimeentulotuen päätöksellä. Perustoimeentulotuen laskelman osoittaessa tuloalijäämää eli hakijalla on oikeus perustoimeentulotukeen, täydentävän toimeentulotuen laskelmaa ei tarvitse erikseen tehdä.

Toimeentulotuessa tehdään aina erilliset päätökset perustoimeentulotuen, täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen osalta.

2.3. Ansio- ja eläketulot, etuudet ja muut satunnaiset tulot (Laki toimeentulotuesta 11–12§)

Tuloina otetaan huomioon henkilön ja perheenjäsenten käytettävissä olevat tulot ja varat. Tuloilla tarkoitetaan kaikkia henkilön tai perheen käytettävissä olevia tuloja tulolähteestä riippumatta. Tässä suhteessa ei ole merkitystä sillä, ovatko tulot veronalaisia tai verottomia. Huomioon otettavia tuloja ovat esimerkiksi palkka-, eläke- ja pääomatulot, etuudet, vakuusyhtiöiden korvaukset sekä yksityisistä ja julkisista lähteistä saatavat avustukset.

Mikäli toimeentulotuen hakija yksilöllisestä ohjauksesta huolimatta ei ole kolmen kuukauden aikana ryhtynyt toimenpiteisiin elatusavun saamiseksi eli ei ole laittanut vireille elatussopimuksen vahvistamista tai käräjäoikeuden käsittelyä päätöksen saamiseksi, elatusapuna otetaan tulona huomioon elatustuen suuruinen määrä.

Kaikki asiakkaan tilillä näkyvät tilisiirrot kuten avustukset, lahjat, lainat ja pikaluotot otetaan pääsääntöisesti tulona huomioon ja niistä vaaditaan selvitys lukuun ottamatta enintään 70 euron suuruista satunnaista summaa, jonka katsotaan olevan tavanomaiseen elämän piiriin kuuluvan lahjan suuruinen.

Laina otetaan tulona huomioon ja takaisinmaksu hyväksytään toimeentulotuen menona, mikäli se on käytetty toimeentulotukeen oikeuttaviin menoihin (esimerkiksi vuokran maksun turvaamiseksi).

Asiakkaan on pystyttävä osoittamaan, että lainaraha on maksettu takaisin lainantantajalle. Lainan takaisinmaksua ei huomioida menona, mikäli se on käytetty toimeentulotukeen kuulumattomiin menoihin (esimerkiksi sakon maksaminen ajallaan).

Satunnaisena ja vähäisenä tulona pidetään tuloa, joka on saatu tilapäisluonteisesti (enintään kaksi kk) ja on enintään 70 euroa kuukaudessa. Tämän ylimenevä osuus katsotaan toimeentulotukilaskelmassa tuloksi tulonlähteestä riippumatta.

Kuukautena, jolloin hakija on saanut satunnaisen ja vähäisen tulon huomioimatta jättämisen edun, etu voi vähentää vastaavasti perheen täydentävän tai ehkäisevän tuen tarvetta.

Vakituisessa ansiotyössä pysyminen on ensisijainen toimenpide suhteessa toimeentulotukeen. Kun hakija jää esimerkiksi vuorotteluvapaalle, osa-aikalisälle tai palkattomalle virkavapaalle ja tämä toiminta aiheuttaa toimeentulotuen tarpeen, hakijalle ei muodostu pääsääntöisesti oikeutta toimeentulotukeen. Hakija ohjataan päätöksessä palaamaan vakituisen työsuhteeseensa. Tarvittaessa voidaan alentaa perusosaa enintään 40 % yksilöllisen harkinnan perusteella, mikäli se harkintaan kohtuulliseksi (Laki toimeentulotuesta 2 ja 10 §).

Ansiotuloihin sovelletaan toimeentulotukilakiin ajalle 1.4.2005 – 31.12.2008 tehtyä väliaikaista muutosta (L 951/2006, 11 § 3. mom.). Em. lakimuutoksen perusteella vähintään

20 % ansiotuloista, kuitenkin enintään 150 euroa kuukaudessa toimeentulotuen saajataloutta kohden jätetään tulona huomioimatta toimeentulotukea laskettaessa.

Alaikäisten lasten satunnaisia kesä- ja viikonloppupalkkoja ei huomioida lainkaan tuloiksi. Alaikäisten lasten säännölliset ansio- ja muut tulot huomioidaan siltä osin kuin ne kattavat hänen perusosa-, asumis- ja muut toimeentulotuessa hyväksyttävät menot (11 § kohta 2 ja 7 a ja c §:t).

Toimeentulotukilain 11 §:n 2 mom. 3 kohdan mukaan tuloja, siltä osin kuin ne vastaavat työmatkamenoja ja muita työssäkäynnistä aiheutuvia menoja, ei oteta tulona huomioon.

Tämä tarkoittaa sitä, että tositteen mukaiset edullisimman matkustustavan mukaiset työmatkakulut ja muut työssäkäynnistä aiheutuvat menot (työvaatteet, työvälineet enintään 100 euroa /vuosi) vähennetään perustoimeentulotukilaskelmassa ensin laskelmaan laitettavasta palkkatulosta. Laskelmaselitteessä ja päätöksen perusteluosiossa on asiasta mainittava.

Mikäli työmatkakustannukset esitetään sen jälkeen kun perustoimeentulotukea koskeva laskelma ja päätös on jo tehty, voidaan työmatkakulu korvata tositteen mukaan ilman uutta korjattua laskelmaa perustoimeentulotuen päätöksellä.

2.4. Veronpalautukset /jäännösverot

Pitkäaikais- ja toistuvaisasiakkaille tulona huomioidaan veronpalautukset 100 euroa /ruokakunta + 50 euroa /lapsi ylittävältä osalta. Avio- /avopuolisoiden osalta mahdollinen jäännösvero vähennetään puolison saamasta veronpalautuksesta.

Muiden asiakkaiden osalta veronpalautukset huomioidaan kokonaan tuloksi eikä jäännösveroja huomioida toimeentulotuessa hyväksyttäväksi menoksi. Hakija ohjataan jäännösveron suhteen hakemaan verottajalta /kunnalta veronmaksun lykkäystä, huojennusta tai poistamista.

2.5. Työttömyysturvan huomioiminen tulona

Ansiosidonnainen päiväraha-, peruspäiväraha- ja työmarkkinatukitulo huomioidaan tulona 20 maksupäivältä kuukaudessa, kun maksu on säännöllistä.

Mikäli hakija saa soviteltua päivärahaa tai muuten tulot vaihtelevat, hakijalle katsotaan tuloksi tosiasialliset tulot. Tällöin tuloja ja menoja arvioidaan tukea myönnettäessä pitemmäältä aikaväliltä kuin mille tukea haetaan.

2.6. Varat

Varoina otetaan huomioon henkilön ja perheenjäsenten toimeentulotukea myönnettäessä käytettävissä olevat varat. Varoina ei kuitenkaan oteta huomioon esim. henkilön tai perheen käytössä olevaa vakinaista asuntoa eikä tarpeellista asuinirtaimistoa.

Käytettävissä olevat varat kuten säästöt, arvopaperit ja muu helposti realisoitavissa oleva varallisuus otetaan huomioon kohtuullisuusharkintaa käyttäen siten, että säästöistä ja

muista varoista voidaan vähäinen osa (70 euroa /ruokakunta + 50 euroa /lapsi) jättää henkilön tai perheen itsenäisen suoriutumisen turvaksi.

Säästöjä ovat mm. hakijan tiliotteella hakemuskuukautta edeltävän kuukauden viimeisen päivän säästössä oleva saldo, joka on käytettävissä hakijan hakemuskuukaudelle. Tällöin tulee huomioida, että hakijalla tulee olla hakemuskuukauden alussa rahavarat vuokramaksuun ja muihin hänen toimeentulotuksessa huomioitaviin menoihin sekä sellaisiin maksuvelvoitteisiin, joihin hän on sitoutunut eikä voi niitä välittömästi purkaa. Hakijan näin saama etu vähentää täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen tarvetta hakemuskuukaudelle.

Jos hakija on toimeentulotuen saamiseksi käyttänyt pankkitileillään välittömästi ennen toimeentulotuen hakemiskuukautta olleet varat sellaisiin menoihin, jotka eivät ole välttämättömiä eivätkä toimeentulotuksessa huomioitavia menoja, tarkastellaan hakijan varoja takautuvasti 2.7 luvussa mainitulla tavalla. Tällöin mm. selvitetään, oliko hakijalla oma valinta käyttää rahojaan vai liittyikö niihin hakijaa sitovia pakollisia maksuvelvoitteita.

Alaikäisen säästöjä ja varoja ei siltä osin oteta huomioon, kun ne on yksilöllisen ja eritellyn suunnitelman ja kohdentamisasiakirjojen (pankin asiakirjoja, lahjakirja, testamentti) mukaan tarkoitettu lapsen itsenäistymisvaroiksi ja ovat enintään 2000 euroa. Muutoin alaikäisen säännölliset käyttävissä olevat varat kuten säännölliset tulotkin huomioidaan siltä osin kuin ne kattavat hänen perusosa-, asumis- ja muut toimeentulotuksessa hyväksyttävät menot (11 § kohta 2 ja 7 a ja c §:t).

Mikäli itsenäistymisvaroja kerryttänyt henkilö tulee toimeentulotuen asiakkaaksi 18 vuotta täytettyään, huomioidaan nämä varat täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen tarvetta vähentävänä.

Tukea myönnettäessä voidaan tuki määrätä perittäväksi takaisin sellaisesta varallisuudesta, joka ei ole tarpeen tuen hakijan toimeentulon turvaamiseksi. Jos omaisuuden hankkimiseen on otettu lainaa, varallisuus tulee ottaa huomioon nettomääräisenä perintää tehtäessä.

Kiinteän, muussa kuin omassa asuinkäytössä olevan omaisuuden realisointiajaksi määritellään enintään 6 kk. Määritellyn realisointiajan jälkeen tehtävät perus- ja täydentävän toimeentulotuen päätökset tehdään perinnällä. Verotusarvoltaan alle 500 euron suuruista kiinteää omaisuutta ei edellytetä pääsääntöisesti realisoitavaksi.

Jos omaisuuden realisointi on erityisen vaikeaa tai kohtuutonta (esim. omaisuus perikunnan yhteinen) voidaan tilapäisesti myöntää toimeentulotukea ja myönnetystä toimeentulotuesta tehdään takaisinperintä varallisuudesta (Laki toimeentulotuesta 20 – 22 §).

2.7. Tulojen jaksottaminen ja takautuva tarkastelu

Toimeentulotukilain 15 §:n mukaan tulot ja varat otetaan huomioon siltä ajanjaksolta, jota koskevana toimeentulotuki määrätään.

Tulo, tulonlähteestä riippumatta, voidaan kuitenkin jakaa eriin (jaksottaa) otettavaksi huomioon useampana toimeentulotuen määräämisen ajanjaksona, jos se tulon kertaluonteisuus taikka sen saamisen peruste tai käyttötarkoitus huomioon ottaen on kohtuullista. Tällainen tilanne on esimerkiksi silloin, kun henkilö tai perhe saa suuren kertakorvauksen,

esimerkiksi perinnön, omaisuuden myyntitulon, vakuutuskorvauksen, veikkausvoiton tai muun näihin verrattavan tulon.

Tilanteessa, jossa asiakas hakee toimeentulotukea ensimmäistä kertaa tai edellisestä asiakkuudesta on kulunut aikaa (asiakas ei ole ollut toimeentulotuen asiakkaana edellisenä kuukautena), tulee arvioitavaksi se, kuinka paljon asiakkaalla on varoja käytettävissään ajalle, jolle hän hakee toimeentulotukea.

Jos on tarpeen **tarkastella tuloja takautuvasti**, laskelma aloitetaan kuukausittain maksettavissa tuloissa säännöllisen tulon viimeisestä maksupäivästä tai jos kysymyksessä on kahden viikon välein maksettava palkka toiseksi viimeisestä maksupäivästä lukien. Viranhaltija arvioi asiakkaan tilanteen tapauskohtaisesti ja määrittää kohtuulliset käytettävissä olevien varojen määrän. Arvioinnissa huomioidaan se, onko asiakas hoitanut velvoitteensa tekemiensä sopimusten mukaisesti. Tällaisia menoja voivat olla esimerkiksi tosiasiasa maksetut kulutusluotot.

Ansiotulo, joka ei ole ollut toimeentulotukipäätöstä tehtäessä tiedossa, voidaan ottaa jälkikäteen huomioon, jos toimeentulotukea haetaan päätöstä seuraavien kahden ensimmäisen kalenterikuukauden aikana, mikäli menettely harkitaan kohtuulliseksi. Päätöksen perusteluosioon kirjataan jälkikäteinen ansiotulon huomioimismahdollisuus.

Opintolaina jaksotetaan pääsääntöisesti toimeentulotuen myöntöajanjaksolle, vaikka se nostettaisiin kerralla tai sitä ei nosteta ollenkaan oikeudesta huolimatta. Opintolaina voidaan huomioida myös nostettavissa olevan suuruisena kertaeränä, mikäli siihen on perusteet (KHO 23.3.2005, taltio 629).

Yrittäjyyteen sisältyy yritysrisi, minkä vuoksi yrittäjän on varauduttava tuloissa tapahtuviin muutoksiin. Tällöin arviointikautena voi olla koko tilikausi.

Toimeentulotuki voidaan määrittää takautuvasti, mikäli hakijalla on osoittaa erityisiä syitä hakea tukea takautuvasti. Tällöin hakijan tulee esittää samalta ajalta tositteisiin perustuen tulo- ja varallisuustiedot, toimeentulotukeen oikeuttavat menonsa sekä muut tarvittavat tositteet (mm. tilitiedot).

2.8. Tulot, joita ei oteta huomioon

Toimeentulotukea myönnettäessä ei äitiysavusta, kansaneläkkeen hoitotukea, vammaistukea, lapsen hoitotukea, työttömyysturvalaissa tai julkisesta työvoimapalvelusta annetussa laissa tai kuntoutusrahalain 24 a §:ssä tarkoitettua ylläpitokorvausta ja kuntouttavaan työhöön osallistuvalla maksettavaa toimintarahaa oteta huomioon.

Vastaavasti myöskään menoerät, joita nämä etuudet on tarkoitettu kattamaan, eivät kuulu toimeentulotuessa huomioitaviin menoihin.

Kansaneläkelain (347/1956) mukainen hoitotuki on tarkoitettu sairauden tai vamman johdosta tarvittavan hoidon ja palvelun tai erityiskustannusten korvaukseksi. Vammaistukea on lain (L vammaisuuksista 570/2007) mukaan oikeus saada sairaudesta tai vammasta johtuvan avuntarpeen, haitan ja erityiskustannusten perusteella.

Mikäli hakija saa kansaneläkelain mukaista hoitotukea tai vammaistukea, tulee toimeentulotukihakemukseen liittää Kelan päätökset kokonaisuudessaan. Mikäli hakijaa saa edellä

mainittujen lakeihin perustuen tukea menoihin, joita voitaisiin huomioida toimeentulotuksessa, niin menoja huomioidaan toimeentulotuksessa vain siltä osin kuin ne ylittävät saadut tuet (L toimeentulotuesta 8 §).

Vähäisiksi katsottavia kertaluonteisia alle 70 euron /kk suuruisia avustuksia ja ansioita ei katsota tuloksi.

Lasten, alle 18 v satunnaisia kesä- ja viikonloppupalkkoja ei huomioida lainkaan tuloksi. Alle 18-vuotiaan lapsen säännöllisiä tuloja ei oteta huomioon siltä osin kuin ne ylittävät hänen toimeentulotuksessa hyväksyttävät menot (perusosameno, pääluvun mukainen osuus asumismenoista ja muut tarpeelliset toimeentulotuksessa huomioitavat menot).

Matkakorvauksia ei oteta tulona huomioon siltä osin kuin ne vastaavat työmatkamenoja.

Työperusteinen työvoimahallinnon maksamaa ”muuttoavustusta” ei huomioida tuloksi ja vastaavasti toimeentulotukea ei myönnetä samaan käyttötarkoitukseen kuin ylimenevältä osalta, mikäli siihen on erityiset syyt.

Kansaneläkelaitoksen takaisinperintäpäätöksen toimeenpanoon perustuva pakollinen etuudesta kuittaaminen huomioidaan hakijan kyseistä tuloa vähentävänä toimeentulotukilaskelmassa. Säännöllisesti toimeentulotukea saavan osalta kohtuullisena pidetään enintään 20 euron /kk kuittausta.

Sitä osaa tuloista, mikä on ulosottoviranomaisen toimesta ulosmitattu suoraan palkasta tai henkilön muusta tulosta, ei huomioida tulona. Ulosottoviranomaisen vahvistama maksusuunnitelman mukainen suoritus huomioidaan laskelmassa menona, kun se on korvaava menettely palkan ulosmittaukseen.

Hakijan omasta tahdosta ja vapaaehtoisesti suorittamia ulosottomaksuja ei huomioida toimeentulotuksessa menona.

2.9. Toimeentulotuen myöntäminen perintää vastaan (Laki toimeentulotuesta 20–23§)

Toimeentulotuki tai osa siitä voidaan periä takaisin. Päätös perinnästä tehdään pääsääntöisesti samalla kun toimeentulotukipäätöskin. Perintä voidaan liittää niin perustoimeentulotukipäätökseen kuin täydentävän toimeentulotuen päätökseenkin.

Perintä voidaan tehdä tulossa olevaa etuutta vastaan, jolloin etuuden maksaja suorittaa etuuden sosiaalitoimelle ja sosiaalitoimi palauttaa mahdollisen liikaperinnän hakijalle. Mikäli perintä epäonnistuu ja hakija saa etuuden itselleen perinnästä huolimatta, voidaan saatu etuus huomioida hakijalle tuloksi maksupäivän jälkeiselle ajalle, mikäli olosuhteista ei muuta johdu.

Mikäli hakijalla on kiinteää varallisuutta, mutta se ei ole hänen käytettävissään, toimeentulotukea myönnetään pääsääntöisesti perinnällä tätä varallisuutta vastaan, mikäli se katsotaan kohtuulliseksi.

3 OPISKELIJAT

Opiskelijan ensisijainen toimeentulojärjestelmä on opintotukilain (65/1994) mukainen opintotuki: opintolainan valtioneuvoston takaus, opintoraha ja asumislisä. Opintotuki on tarkoitettu kattamaan opiskeluaikaiset opinto- ja toimeentulokustannukset.

Toimeentulotuella ei voi päätoimisesti opiskella. Mikäli hakijana on opiskelija, jolla on jo ammatillinen tutkinto, jolla voi työmarkkinoilla työllistyä tai hän on ansiotyössä, josta opintovapaalla, niin hänelle ei synny pääsääntöisesti toimeentulotukioikeutta, ellei toisen tutkinnon ammattitutkinnon suorittamiseen ole erityisiä syitä. Tilapäisesti toimeentulotukea voidaan myöntää, mutta tuentarpeen jatkuessa hakija ohjeistetaan päätöksessä tarpeen mukaisesti. Mikäli toista tutkintoa suorittava opiskelija ei noudata ohjeistusta, voi se johtaa perusosan alentamiseen.

Opintolainaa jaksotetaan pääsääntöisesti toimeentulotuen myöntöajanjaksolle, kun opiskelija on sen nostanut.

Opintolainaa voidaan huomioida myös nostettavissa olevan suuruusena kertaeränä, mikäli siihen on perusteet.

Tilanteessa, missä opiskelija ei ole hakenut tai nostanut opintolainaa, vaikka hänellä on siihen oikeus eikä hänellä ole esittää erityisiä syitä, huomioidaan koko käyttämätön opintolainaa hänelle tuloksi. (KHO 30.11.1999, taltio 3854 ja 23.3.2005, taltio 629)

Mikäli opiskelija ei saa maksuhäiriömerkinnän takia valtion takauspäätöstä tai ei saa takauspäätöksestä huolimatta lainaa pankista, ohjataan hakija selvittämään, täyttävätkö hänen kohdalla Oulun kaupungin sosiaalisen luoton myöntämisen edellytykset.

Opiskelijoilla on mahdollisuus hakea toimeentulotukeen nähden ensisijaista etuutta 0 %:n veronpidätystä opintorahan ennakonpidätykseen, mikäli hänellä tulot jäävät alle opiskelijan verotettavan tulorajan. Opintoraha huomioidaan bruttomääräisenä, mikäli hakija ei ole antanut selvitystä, ettei ole oikeutettu 0 veroprosenttiin.

Mikäli opiskelijan opintoetuuksiin ovat vaikuttaneet vanhempien tulot ja varallisuus, tulee vanhempien osallistumisesta opiskelijan elatukseen ja koulutuskustannuksiin pyytää hakijalta erillinen selvitys.

Mikäli toimeentulotuen hakija saa tosiasiallisesti säännöllisesti vanhemmiltaan tuloja tulo- lähteestä riippumatta tai muuta elatusta, otetaan nämä huomioon hakijan käytettävissä olevana tulona.

Mikäli vanhemmilta saatu avustus on satunnaista ja tilapäistä (Max. kaksi kk), huomioidaan siitä 70 euroa ylittävä osuus kuukaudessa.

Opiskelijan vanhempien ollessa vähävaraisia (=toimeentulotukiasiakkaita) ja opiskelija asuu vanhempiensa taloudessa, ei opiskelijaa velvoiteta nostamaan opintolainaa, mikäli hän on alaikäinen.

Vanhempiensa luona asuvat täysi-ikäiset ammattiopintoja suorittavat sekä itsenäisesti asuvat lukiolaiset ja ammattiopintoja suorittavat opiskelijat velvoitetaan nostamaan opintolainaa iästä huolimatta, ellei esitetä erityisiä sosiaalisia tai muita syitä nostamattomuuteen.

Itsenäisesti asuvan alle 18 vuotiaan opiskelijan toimeentulotuen hakee ensisijaisesti huoltaja, joka toimittaa päätöksentekoa varten tarvittavat selvitykset ja tositteet.

Opiskelijan ensisijainen tehtävä on kesäajallakin opiskella, mikäli hänellä on siihen oikeus ja opintotuet saatavilla, mikäli hänellä ei ole järjestää välttämätöntä toimeentuloturvaansa kesäajalle muulla tavalla kuin toimeentulotuella.

Mikäli opiskelijalle tarjotaan toimeentulotuen vastikkeeksi ansiotyötä ja hän kieltäytyy siitä ilman erityisiä syitä, voidaan hänen perusosaansa alentaa enintään 40 % toimeentulotukilain 2, 2 a ja 10 pykälään perustuen.

Opiskelijan hakiessa toimeentulotukea kesäajalle tilanteessa, jossa hän ei ole nostanut opiskelukuukausille valtion takaamaa opintolainaa, johon hänellä olisi ollut oikeus ja joka on edelleen nostettavissa, voidaan nostamatta jäänyt opintolainaa huomioida hakijalle käytettävissä olevaksi tuloksi hakemuskuukaudelle ja sen jälkeen siirtää tuloylijäämää seuraaville kuukausille, ellei hakijan olosuhteista muuta johdu (Laki toimeentulotulotuesta 2 ja 15 §). Opintolainaa on pääsääntöisesti nostettavissa 31.7. asti ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa.

Mikäli opintolainaa em. tapauksessa ei ole haettu, voidaan hakija velvoittaa vielä 31.5. asti hakemaan opintolainan valtioneuvoston takaus niille kuukausille, joille takaus on mahdollista vielä saada, ellei hakijan olosuhteista muuta johdu.

Mikäli opiskelija jättää toimeentulotukihakemuksen 1.6. tai sen jälkeen ja opinnot jatkuvat eikä opiskelija ole käyttänyt opintolainaoikeuttaan, vaikka siihen on oikeus, selvitetään mikä on aiheuttanut toimeentulotuen tarpeen 1.6. jälkeen, hakijan varat ja tulot mm. tiliotteet lukuvuodelta 1.8. – 31.5., mahdollisuus opiskella päätoimisesti kesäajalla ja /tai toimeentulotuen vaihtoehtona tarjotaan kaupungin kesätyöpaikka.

Opiskelijaa tuetaan pääsääntöisesti täysimääräisellä perustoimeentulotuella yksi kuukausi seuraavissa erityistilanteissa edellyttäen, ettei hänellä ole jo ammattitutkintoa jolla työllistyttyä työmarkkinoilla. Samalla päätöksessä hakijaa ohjeistetaan yksilöllisesti, kuinka tulee toimia :

- hakijan aloittaessa opiskelunsa tietäen, ettei mahdollisesti tule saamaan maksuhäiriöiden takia opintolainan valtioneuvoston takauksia.
- myönnetystä lainantakauksesta huolimatta pankit eivät myönnä opintolainaa tai muuta korvaavaa rahoitusta.
- opiskelijasta itsestään johtuvista syistä opinnot ovat viivästyneet kohtuuttomasti ja opintotuki lakkautettu.
- hakija on aloittanut opiskelun, johon ei ole oikeutta saada opintososiaalisia etuuksia eikä ole varmistanut koko opiskeluaikaa riittävää toimeentuloturva (uusi ammattitutkinto, aikuislukio, avoin yliopisto).

Mikäli opiskelija ei ole viranhaltijan nimenomaisesti viranhaltijapäätökseen kirjattuna yksilöidystä ohjauksesta huolimatta toiminut annetun ohjeistuksen mukaisesti ja saanut järjes-

tettyä opintotukietuuksia korvaava rahoitusta opinnoilleen tai hakeutunut toimeentulotukeen nähden ensisijaisten etuuksien tai sosiaalityön palvelusuunnitelman piiriin, niin tällöinkään opiskelijaa ei voida jättää täysin ilman toimeentulotukea.

Edellä mainitussa tapauksessa perusosaa voidaan alentaa yksi kuukausi enintään 20 % viranhaltijan päätöksellä. Mikäli opiskelija tämän jälkeenkin on kieltäytynyt järjestämästä toimeentuloturvaansa muulla hänen realistiset kykynsä huomioivalla tavoin kuin toimeentulotuella, niin perusosaa voidaan alentaa enintään 40 % viranhaltijan päätöksellä kaksi kuukautta kerrallaan. Uusi alentamispäätös voidaan tehdä välittömästi edellisen jälkeen, ellei olosuhteista, jotka viranomaisen tarkistaa muuta johdu.

Perusosan alentamista ei sovelleta niihin toimeentulotuessa asioiviin opiskelijoihin, joilla on oikeus sosiaaliseen luototukseen opintolainaa korvaavana rahoitusmuotona, mutta eivät sitä hae tai nosta, vaan sosiaalinen luotto huomioidaan tuloksi (Toimeentulotukilaki 1-2 §).

Yksityistä koulutusta, johon ei voi saada opintotukea ei pääsääntöisesti tueta eikä koulutuksen maksut ole toimeentulotuessa hyväksyttäviä menoja, ellei siihen ole erityisiä syitä ja ellei se perustu sosiaalityön palvelusuunnitelmaan. Hakija ohjataan hakeutumaan koulutukseen, joka on opintotuen piirissä tai rahoittamaan opintonsa muulla tavalla kuin toimeentulotuella.

Jos yksin asuva toimeentulotuen saaja lähtee opiskelemaan toiselle paikkakunnalle, jonne ei ole mahdollista kulkea päivittäin, voidaan Oulussa olevan asunnon kustannuksia huomioida ainoastaan erityisin sosiaalisin perustein enintään kolme kuukautta. Muu toimeentulotuen tarve (mm. perusosa) tulee hakea opiskelupaikkakunnan sosiaalitoimistosta. Pääsääntöisesti edellytetään yksinäisen henkilön muuttavan opiskelupaikkakunnalle.

4 YRITTÄJÄT

Kun yrittäjä asioi kirjallisesti ja päätöksentekijä arvioi, että yrittäjän tulottomuus tai pienituloisuus tulee jatkumaan ja että yritystoiminta on kannattamatonta, tekee hän lähetteen aikuissosiaalityön palvelutarvearvioon viipymättä.

Yrittäjää, jonka yritystoiminta jatkuu kannattamattomana, voidaan avustaa yleensä vain lyhytaikaisesti korkeintaan 3 kk:n ajan. Määräajan jälkeen edellytetään hakijan saavan kohtuullisen toimeentulonsa yritystoiminnalla tai hakeutuvan työmarkkinoille työnhakijaksi lopetettuaan yritystoiminnan tai saavan toimeentulonsa muulla tavoin.

Jos yrittäjä jatkaa kannattamatonta yritystoimintaansa yksilöidystä päätösohjauksesta huolimatta ja joutuu sen vuoksi edelleen toimeentulotuen tarpeeseen, voidaan hänen perusosaansa alentaa aluksi yksi kuukausi enintään 20 % perusteella, että hän on itse laiminlyönyt elatustaan ja aiheuttanut sen, että työtä tai työvoimapolitiittista toimenpidettä ei voida hänelle tarjota. Kun yrittäjä toistuvasti laiminlyö em. velvollisuutensa, perusosaa voidaan alentaa enintään 40 % kaksi kuukautta kerrallaan. (L toimeentulotuesta 2, 2 a ja 10 §).

Yritystoimintaan usein kuuluvia kausiluontoisia tuloja voidaan jaksottaa pitemmälle ajanjaksolle, pääsääntöisesti koko vuodelle kohtuullisuusharkintaa käyttäen. Asiassa tulee ot-

taa huomioon myös yrittäjän ja hänen perheensä muut olosuhteet ja niiden vaikutus yrityksen tulokseen.

5 VANGIT

Vankilassa saatava valtion toimivaltaan kuuluva ylläpito on vangin ensisijainen toimeentulojärjestelmä. Vanki voi kuitenkin joutua toimeentulotuen tarpeeseen, jolloin hänellä on oikeus toimeentulotukeen samoin perustein kuin muillakin tuen tarpeessa olevilla.

Ellei vangilla ole käytettävissään muita tuloja tai varoja ja hänellä on perusosalla katettavia menoja, joita hän ei ole voinut kattaa vankilasta saadulla ylläpidolla, voi olla perusteltua maksaa vangille käyttövaroja (90 euroa /kk) toimeentulotukena.

Oulun kaupunki myöntää tarvittavan toimeentulotuen vangeille, joilla on ollut Oulu vakituinen asuinkunta ja oleskelukunta maistraatin vahvistamana tietona ennen vankilaan menoa, ellei olosuhteista muuta johdu.

Mikäli vangilla oli Oulussa asuessaan säilyttämisen arvoista omaisuutta, niin sen säilyttäminen vapausrangaistuksen ajalla voidaan järjestää viimesijassa toimeentulotukena, jos muita vaihtoehtoja ei ole.

Koevapautuksessa olevan vangin toimeentulotukiasian käsittelee se kunta, jossa hakija koevapautuksessa asuu toimeentulotukea haettaessa, ellei olosuhteista muuta johdu.

Mikäli vankila tuomio on pitkäaikainen (yli 6 kk), voidaan toimeentulotukena vangille myöntää täydentävänä toimeentulotukena vaateavustusta enintään 100 euroa /vuosi, mikäli muutoin oikeus toimeentulotukeen.

Vangin asumiskustannukset voidaan ottaa huomioon harkinnan mukaan lyhyen tuomion aikana. Mikäli vangilla on oma asunto ja oikeus asumistukeen ennen vankeusrangaistusta, Kela maksaa asumistuen rangaistuksen alkamisesta seitsemännen kuukauden alkuun saakka. Lyhyenä tuomiona voidaan pitää pääsääntöisesti kuusi kuukautta kestävä vankeusrangaistusta.

Mikäli vankeusaika (oli ollut) on tiedossa heti rangaistuksen alkaessa ja se on yli kuusi kuukautta, asumiskustannukset hyväksytään toimeentulotuen menona sille ajalle, joka tarvitaan asunnon irtisanomiseksi ja tyhjentämiseksi. Jossain tilanteissa asunnon jälleenvuokraus vankeusajaksi voi olla mahdollinen ja tällöin asunnosta saatu vuokratulo on vangin tuloa.

Mikäli vanki on perheellinen ja mikäli muu perhe hakee toimeentulotukea, perhettä ei ohjata asunnon vaihtamiseen, ellei perhe itse niin halua. Kohtuullisia asumismenoja arvioitaessa perheen henkilölukuun lasketaan myös vankeusrangaistuksessa oleva perheenjäsen.

6 PERUSTOIMEENTULOTUEN MENOT

Perustoimeentulotuki kattaa toimeentulotuen perusosan ja muut perusmenot toimeentulotuesta annetun lain 7 a §:n ja 7 b §:n mukaisesti.

6.1. Perusosa, joka on normitettu (Laki toimeentulotuesta 7 a § ja 9 §)

Perusosalla katettaviin menoihin kuuluvat ravintomenot, vaatemenot, vähäiset terveydenhuoltomenot sekä henkilökohtaisesta ja kodin puhtaudesta, paikallisliikenteen käytöstä, autopaikasta, sanomalehden tilauksesta, televisioluvasta, puhelimen käytöstä ja harrastus- ja virkistystoiminnasta aiheutuvat menot sekä vastaavat muut henkilön ja perheen jokapäiväiseen toimeentuloon kuuluvat menot.

6.1.1. Alennettu perusosa

Jokaisella on velvollisuus kykynsä mukaan pitää huolta itsestään ja omasta elatuksestaan, minkä vuoksi henkilöllä on mm. velvollisuus hakea kaikkia niitä etuuksia, joihin hänellä on oikeus ja ilmoittautua työttömäksi työnhakijaksi, ellei hän ole järjestänyt itselleen toimeentulotukeen nähden ensisijaista riittävää toimeentuloturva. Mikäli hakija ei ole yksilöllisestä ohjauksesta huolimatta hakenut ensisijaisia etuuksia tai ilmoittautunut työttömäksi työnhakijaksi voidaan hänen perusosaansa alentaa enintään 40 % (Laki toimeentulotuesta 2 ja 2 a § 217/1999 ja 1294/20023).

Mikäli toimeentulotuen hakija yksilöllisestä ohjauksesta huolimatta ei ole kolmen kuukauden aikana ryhtynyt toimenpiteisiin elatusavun saamiseksi eli ei ole laittanut vireille elatussopimuksen vahvistamista tai käräjäoikeuden käsittelyä päätöksen saamiseksi, elatusapuna otetaan tulona huomioon elatustuen suuruinen määrä.

Kun opiskelija ei hae eikä nosta opintolainaa tai sosiaalista luottoa, kun hänellä on siihen oikeus, niin perusosa-alennusta ei sovelleta, van hakematon / nostamaton opintolaina tai sosiaalinen luotto huomioidaan hänelle tuloksi (L toimeentulotuesta 1-2§, KHO 30.11.100, Taltio 3854 ja 23.3.2005, taltio 629).

Perusosan suuruutta voidaan alentaa toimeentulotukilain 2 ja 10 § perusteella enintään 20 prosentilla sellaisen henkilön osalta, jonka toimeentulotuen tarve aiheutuu siitä, että:

- 1) henkilö on ilman perusteltua syytä kieltäytynyt yksilöidystä ja todistetusti tarjotusta työstä tai sellaisesta työvoimapoliittisesta toimenpiteestä, joka kohtuullisen pitkän ajan turvaisi hänen toimeentulonsa tai jos hän on laiminlyönnillään aiheuttanut sen, ettei työtä tai työvoimapoliittista toimenpidettä ole voitu tarjota;
- 2) maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta annetussa laissa (493/1999) tarkoitettu maahanmuuttaja ilman perusteltua syytä kieltäytynyt kotouttamissuunnitelman laatimisesta tai osallistumasta kotouttamissuunnitelmassa yksilöidysti sovittuihin, työllistymistä edistäviin toimenpiteisiin taikka jos hän on laiminlyönnillään aiheuttanut sen, ettei kotouttamissuunnitelmaa ole voitu laatia;
- 3) kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain (189/2001) 3 §:ssä tarkoitettu henkilö on kieltäytynyt osallistumasta aktivointisuunnitelman laatimiseen; tai
- 4) kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain 3 §:n 1 momentissa tarkoitettu henkilö on ilman työttömyysturvalain 8 luvun 7 §:ssä tarkoitettua pätevää syytä kieltäytynyt

kuntouttavasta työtoiminnasta taikka keskeyttänyt tai omasta syystään joutunut keskeyttämään kuntouttavan työtoiminnan.

Perusosan suuruutta voidaan alentaa 2 ja 10 § 1 momentissa säädettyä enemmän, kuitenkin yhteensä enintään 40 prosenttia:

- 1) jos henkilön toistuvasta 1 momentissa tarkoitettua menettelystä on pääteltävissä, ettei hän halua ottaa vastaan työtä tai osallistua julkisesta työvoimapalvelusta annetussa laissa (1295/2002), maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta annetussa laissa tai kuntouttavasta työtoiminnasta annetussa laissa tarkoitettuihin toimenpiteisiin; tai
- 2) jos henkilö sen jälkeen, kun hänen toimeentulotuen perusosaansa on alennettu 20 %, kieltäytyy ilman perusteltua syytä työvoimapolitiisesta toimenpiteestä tai jos hän toiminnallaan aiheuttaa sen, ettei työvoimapolitiista toimenpidettä voida tarjota ja hän tämän lisäksi kieltäytyy ilman perusteltua syytä 2 momentissa tarkoitettua suunnitelman mukaisesta toimintakykyä edistävästä toiminnasta.

Edellä toimeentulotukilain 2 ja 10 §:ssä tarkoitettu perusosan alentaminen voidaan tehdä vain edellyttäen, että alentaminen ei vaaranna ihmisarvoisen elämän edellyttämien turvan mukaista välttämätöntä toimeentuloa eikä alentamista voida pitää muutenkaan kohtuuttomana. Alentaminen voi olla kestoaltaan enintään kaksi kuukautta kerrallaan kieltäytymisestä tai laiminlyönnistä lukien.

Perusosan alentamisen tarvetta ja määrää harkitaan tapauskohtaisesti ottaen huomioon tuen hakijan ja hänen perheensä olosuhteet kokonaisuutena. Huomioitava, että alentaminen voi olla mainittuja vähäisempi tai alentaminen tulee jättää kokonaan tekemättä.

Perusosan alentamisen yhteydessä on aina laadittava, mikäli mahdollista, yhdessä toimeentulotuen hakijan ja tarvittaessa yhteistyössä työvoimaviranomaisten ja muiden viranomaisten kanssa suunnitelma toiminnasta asiakkaan itsenäisen suoriutumisen edistämiseksi.

Hakijan kieltäytyessä yhteistyöstä työvoima- tai sosiaaliviranomaisen kanssa suunnitelman laatimiseksi ja hän ei saavu sosiaalityöntekijän varatulle ajalle eikä ilmoita perusteltua syytä, tulkitaan hakijan toiminta perusosan alennusperusteeksi (2, 2 a ja 10 §:n). Varatulle ajalle saapumatta tuleminen ei yksin riitä perusteeksi perusosan alentamiselle.

6.2. Muut perusmenot

Perusosalla katettavien menojen lisäksi muina perusmenoina otetaan tarpeellisen suuruisina huomioon:

- 1) asumistukilain 6 §:ssä tarkoitetut asumismenot;
- 2) taloussähköstä aiheutuvat menot;
- 3) kotivakuutusmaksu; sekä
- 4) vähäistä suuremmat terveydenhuoltomenot.

6.2.1. Asumismenot

Toimeentulotuessa asumismenoja huomioitaessa tarkoituksena on viimesijassa turvata henkilön /perheen asuminen. Asumismenojen tarpeellista suuruutta harkittaessa otetaan huomioon asunnon koko ja laatu suhteessa perheen kokoon, tulotasoon ja tarpeisiin sekä kohtuullista asumistasoa vastaava kustannustaso paikkakunnalla.

Ruokakunnan jäsenten itse maksamat asumismenot huomioidaan pääsääntöisesti kuukausikohtaisesti maksettuja tositteita vastaan. Hakijan tulee hakemukseensa liittää vähintään hakemuskuukautta edeltävältä kuukaudelta hakijan itsensä maksamat tositteet asumismenoista (mm. vuokra ja vesi).

Asumismenot voidaan ottaa huomioon perustoimeentulotuen laskelmassa todellisen suuruisina, jos toimeentulotuen hakijalla ei ole tosiasiallisesti mahdollisuutta saada paikkakunnalta kohtuukokoista ja -hintaista asuntoa.

Kun asunnossa asuu eri perheisiin kuuluvia henkilöitä tai on muutoin erityinen syy jakaa asumismenoja henkilöiden kesken, jaetaan nettoasumiskustannukset pääluvun mukaisesti, ellei olosuhteista muuta johdu. Mikäli asumiskuluja jaetaan, viranhaltijan tulee tarkistaa asuntoon tehty asumistukipäätös, mikäli sellainen on tehty.

Uudelle (ei aikaisempaa asiointia) toimeentulotukiasiakkaalle annetaan riittävä aika (3 kk) hakeutua edullisempaan asuntoon, ennen kuin asumismeno voidaan ottaa tukea myönnettäessä kohtuullistettuna huomioon.

Mikäli opiskelijalle on tarjottu asuntolapaikka, opiskelijaa veloitetaan ensisijaisena asumisensa turvaamisen keinona ottamaan tarjottu asuntolapaikka vastaan.

Vuokra-asunnossa asumistukilain 6 §:ssä tarkoitettuja asumismenoja ovat:

- vuokra
- erikseen maksettavat lämmityskustannukset
- vesimaksut asunnosta
- saunamaksu

Oulussa kohtuullisiksi katsottavat vuokrat lämmityskustannuksineen:

1 henkilö enintään	419 euroa /kk
2 henkilöä enintään	489 euroa /kk
3 henkilöä enintään	580 euroa /kk
4 henkilöä enintään	667 euroa /kk
5 henkilöä enintään	757 euroa /kk
6 henkilöä enintään	92 euroa /lisää edelliseen jne.
toveriasunnossa asuvat enintään	274 euroa /henkilö

Vuokra voidaan korottaa enintään 18 euroa /henkilö /kk, mikäli vuokra ylittää kohtuullisen vuokran tason, mutta vuokraan sisältyy kohtuullinen vesimaksu.

Asumisoikeusasunnossa käyttövastike /vuokra otetaan menona huomioon, muttei asuntolainan korkoja, ellei siihen erityisiä syitä toimeentulotukilain 7 c § perusteella.

Osa-omistusasunnossa vuokra otetaan huomioon, muttei rahoitusvastiketta eikä asuntolainan korkoja, ellei siihen ole erityisiä syitä toimeentulotukilain 7 c § perusteella.

Vesimaksu enintään 18 euroa /kk /henkilö maksutositteita vastaan, mikäli ei sisälly vuokraan.

Sähkölämmitysasunnossa sähkölaskusta 80% on lämmityksen osuus ja taloussähkön osuus on 20%.

Sähkön ja veden lukemalaskut huomioidaan perustoimeentulotuen laskelmassa alkuperäisen laskun eräpäivän mukaisesti, mikäli ne ovat kohtuulliset asiakkaan kokonaisasumismenot huomioiden. Vesilasku huomioidaan niiden kuukausien osalta, joilla hakijalla on ollut oikeus toimeentulotukeen.

Vesi- ja sähkölaskujen kohtuullisuus tulee tarvittaessa tarkistaa vesi- ja energialaitokselta.

Omistusasunnossa tarkoitettuja menoja ovat:

- normaali hoitovastike (ei rahoitusvastike tai muu vastike)
- erikseen maksettavat lämmityskustannukset (sähkölaskusta taloussähkön osuus on 20% ja lämmityssähkön osuus 80% asumistukilain ja Kelan säädösten mukaisesti)
- vesimaksut
 - vesimaksut huomioidaan omistusasunnossa todellisen maksun mukaan, kuitenkin enintään 18 euroa /henkilö /kk (koskee myös omakotitaloasumista)
- Osake- ja omakotitaloasunnon hankkimiseksi tai perusparantamiseksi otettujen henkilökohtaisten lainojen vuotuisista koroista aiheutuvat menot kokonaisuudessaan edellyttäen, että tuen hakijalla on tulojensa ennakkopidätyksessä huomioitu asuntolainojen korot ja että perhe asuu asunnossa. Asuntolainojen takaisinmaksuturvaa ei huomioida menoksi.
- kiinteistön hoitomenot, joita ovat mm.
 - taloussähkö*
 - koti- ja palovakuutus*
 - tontin vuokra*
 - kiinteistövero*
 - nuohous*
 - jätehuolto*

*) huomioidaan pääsääntöisesti 1 kk:n osuutta vastaava summa normilaskelmaan, ellei olosuhteista muuta johdu.

Asumismenoja (omistus-/vuokraasuminen) tarkastellaan kokonaisuudessaan ottaen huomioon kohtuulliseksi katsottavat asumismenot ja ruokakunnan koko suhteutettuna asumistukilain määrityksiin ja näihin ohjeisiin.

Koti- ja palovakuutuksen enimmäismäärät ovat seuraavat:

- kerros- tai rivitaloasunnon (sekä vuokra- että omistusasunnon) kotivakuutus enintään 60 euroa /vuosi eli 5 euroa /kk.
- omakotitalon koti- ja palovakuutus (ei vuokrasuhde) enintään 200 euroa /vuosi eli 16,66 euroa /kk.

6.2.2. Post Restante ja muut vailla vakituista osoitetta olevat

Kun vailla vakituista asuntoa oleva hakee aktiivisesti asuntoa ja mikäli hänelle on aiheutunut ylimääräisiä asunnonhankintakuluja, voidaan kohtuulliset menot eriteltyjä maksutositteita vastaan huomioida hänelle täydentävänä toimeentulotukena, mikäli muutoinkin oikeus toimeentulotukeen.

Toimeentulotuen perusosa määräytyy pääsääntöisesti toimeentulotukilain 9 § 1 mom. 2 kohdan mukaisesti, kun henkilöllä on osoittaa asunto, missä asuu yksin. Ellei hänellä ole osoittaa asuvansa yksin, niin perusosa määräytyy tai 9 § 1 mom. 3 kohdan mukaisesti, Esim. henkilö asuu kavereiden luona.

Mikäli toimeentulotuen hakija on väestörekisteritietojen mukaan asunut vanhempiansa luona ja sieltä muuttaa Post restante osoitteeseen, niin pääsääntöisesti perusosa määräytyy vanhemman luona asuvan perusosan mukaisesti, ellei ole esitetty erityisiä syitä.

6.2.3. Vähäistä suuremmat terveydenhuoltomenot

Vähäiset terveydenhoitomenot (12 euroa /kk, ilman lääkärin määräystä syntyneet terveydenhuoltomenot) sisältyvät perusosaan. Tämän ylimenevältä osin sairauden hoitoon määrätty lääkkeet, lääkinnälliset tarvikkeet, proteesit ja apuvälineet sekä hammashuollosta ja silmälaseista aiheutuneet kustannukset huomioidaan menona perustoimeentulotukilaskelmaan.

Apuvälineiden osalta tulee selvittää onko asiakkaalla mahdollisuus saada niitä lääkinnällisen kuntoutuksen palveluna.

Jos reseptivapaisiin lääkkeisiin tai lääkkeisiin tai lisäravintovalmisteisiin, joihin ei tule Kelakorvausta, myönnetään toimeentulotukea, tulee asiakkaan toimittaa lääkärinlausunto ja hoitosuunnitelma sairauden hoidosta ja kestosta sekä lääkkeen /lisäravintovalmisteiden välttämättömyydestä.

E-pillerit tai muut lääkärin määräämät ehkäisyvälineet huomioidaan menona.

Potenssilääkkeet hyväksytään menoksi vain Kelan hyväksymään perussairauden hoitoon.

Toimeentulotukena korvataan vain apteekin lääkkeiden vaihtamista koskevan lain perusteella määrittämä edullisin vaihtoehto paitsi, jos lääkäri on kieltänyt lääkkeen vaihdon. Asiakkaalla on oikeus lääkekulujen lisäkorvaukseen maksettujen omavastuuosuuksien ylittäessä 643,14 euroa vuonna 2008. Hakijan on ensisijaisesti haettava lisäkorvaus suoraan apteekista. Lisäkorvaus on 100 % 1,50 euron omavastuun ylittävältä osalta lääkettä kohti. Oikeus lisäkorvaukseen tulee tarkistaa Kelasta.

Ensisijaisesti hyväksytään terveydenhuoltomenot julkisessa (OYS, Terveyskeskus) terveydenhuollossa annetusta hoidosta ja sieltä määrätyistä sairauden hoitoon tarkoitetuista reseptilääkkeistä.

Julkisen terveydenhuollon palvelujen ensisijaiskäyttövelvoite koskee myös hoidontarpeen arviointia tilanteessa, missä julkinen terveydenhuolto ei voi itse järjestää tarvittavaa hoitoa, mutta arvioi hoidon välttämättömyyden mm. eri terapiapalvelujen osalta, vaikka itse palvelun tuottaisikin muu taho kuin Oulun kaupungin oma terveydenhuolto.

Yksityisen terveydenhuollon käytöstä johtuneet menot voidaan ainoastaan erityistilanteissa ja kertaluonteisesti huomioida toimeentulotuessa, mikäli esimerkiksi erikoishoidon tarve ja hoidon kiireellisyys tai asiakkaan hoitosuhteen jatkuvuus perustellusti sitä edellyttävät. Tällöin asiakkaan on esitettävä aina hoitavan lääkärin lausunto tällaisen hoidon tarpeesta sekä selvitys siitä, ettei julkisia terveydenhuoltopalveluja ole ollut saatavilla kiireellisen hoitotarpeen ilmetessä. Päätöksessä asiakas tulee ohjeistaa käyttämään julkisia terveydenhuoltopalveluja.

6.2.3.1. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksut

Huomioidaan pääsääntöisesti julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja, ellei ole esittää erityisiä syitä käyttää yksityisiä palveluja.

Ruokaedun huomioiminen sairaalassa tai muussa laitoshoidossa olevilta:

Jos lyhytaikainen sairaalassaolo tai muu laitoshoido terveydenhuollon tai sosiaalihuollon yksikössä ylittyy 10 vrk, ruokaetuna huomioidaan ainoastaan 10 vrk ylittävältä osalta toimeentulotukea vähentävänä 6 euroa /vrk ja päiväsairaalassa olevalle 3 euroa /vrk muissa tuloissa. Esim. mikäli asiakas sairaalassa /laitoksessa 20 vrk:n hoitajakson niin ateriatetuna huomioidaan 10x6 euroa = 60 euroa. Ruokaetu huomioidaan laitoksessa oloajalta niiltä kuukausilta, kun hakija vaatii hoitomenoja huomioitavaksi toimeentulotuessa.

Lastensuojeluasiakkailla ruokaetu ei vähennä perustoimeentulotukea, kun he ovat kaupungin sijoittamina laitoshoidon lastensuojelun toimenpiteenä.

Pitkäaikaisessa laitoshoidossa (asiakkaalla on pitkäaikaishoitopäätös ja siinä määritelty asiakasmaksu) oleville huomioidaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun asetuksen 15 § mukainen käyttövara (90 euroa /kk) menona perusosan sijaan. Tätä 90 €/kk käyttövara sovelletaan myös Oulun kaupungin Kenttätien palvelukeskuksessa asuvien osalta.

Kotipalvelumaksusta voidaan hyväksyä terveydenhuoltomenoksi perustoimeentulotukilaskelmaan kotisairaanhoidon osuus, kun se on eritelty.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (221/2003) 11 §:n mukaan sosiaalihuollon palveluista määrätty maksu ja terveydenhuollon palveluista henkilön maksukyvyyn mukaan määrätty maksu on jätettävä perimättä tai sitä on alennettava siltä osin kuin maksun periminen vaarantaa henkilön tai perheen toimeentulon edellytyksiä tai henkilön lakisääteisen elatusvelvollisuuden toteutumista. Palvelun tuottava kunta tai kuntayhtymä voi päättää, että maksun perimättä jättämistä tai alentamista sovelletaan myös muihin maksuihin. Edellä mainittu menettely asiakasmaksun alentamiseksi on ensisijaista toimeentulotukeen nähden.

Mikäli toimeentulotukea saava asiakas esittää alkuperäisen Oulun kaupungin terveydenhuoltolaskun (ei koske terveyskeskusmaksu) hakemuksensa yhteydessä, johon sovellettavaksi tulee asiakasmaksulain 11 §, niin viranhaltija toimittaa viran puolesta asian siltä osin asiakasmaksuyksikön ratkaistavaksi.

6.2.3.2. Erityiset terveydenhoitokustannukset

Erityisiä terveydenhuoltokustannuksia ei huomioida toimeentulotuessa muille kuin toistuvais- ja pitkäaikaisasiakkaille ja pitkään pienillä tuloilla eläville, ellei ole esittänyt erityisiä syitä.

Hammasproteesien hankinnasta ja huollosta aiheutuneet kohtuulliset kustannukset huomioidaan menona eriteltyjä maksutositteita /laskua vastaan.

Silmälääkärin tai optikon terveydellisistä syistä määräämät silmälasit huomioidaan toimeentulotukilaskelmassa menona.

Perussilmälasit tai piilolinssit huomioidaan toimeentulotukilaskelmassa terveydenhuolto-menona kolmen vuoden välein, ellei silmälääkäri tai optikko määrää lausunnossaan silmä-laseja uusittaviksi edellistä useammin erityisistä terveydellisistä syistä.

Hyväksyttävänä kustannuksina silmälasien hankintaan pidetään kehykset enintään 80 euroa ja linssit ilman käsittelyä todellisen suuruusina.

Yksityisen silmälääkärin palkkion omavastuuosuus voidaan huomioida laskelmaan menoksi, mikäli silmälääkärissä käynti on ollut perusteltua.

Fysikaalisesta hoidosta huomioidaan julkisessa terveydenhuollossa annetun hoidon kustannukset. **Yksityisen antamaa fysikaalista hoitoa ei toimeentulotuella korvata, ellei hoidon tarve ole kiireellinen ja siihen on olemassa toimeentulotukilain 7 c pykälän mukaiset erityiset syyt. Erityiset syyt on käytävä ilmi erillisestä asiakkaan toimittamasta lääkärinlausunnosta, pelkkä hoitomääräys ei ole riittävä.**

Psyko- ja lyhytkestoisen terapian kulut korvataan toimeentulotuessa omavastuun osalta ainoastaan, kun julkisessa terveydenhuollossa on arvioitu hakijan osalta välttämätön hoidon tarve ja annettu lähete psyko- ja lyhytterapiaan. Menot huomioidaan tällöin Kelan korvauspäätös huomioiden omavastuun osalta pääsääntöisesti jälkikäteen maksutositteita vastaan.

Hedelmättömyyshoidosta syntyneet kustannukset julkisessa terveydenhuollossa huomioidaan toimeentulotukilaskelmassa menona.

6.2.3.3. Työmatkamenot

Toimeentulotukilain 11 §:n 2 mom. 3) kohdan mukaan tuloja, siltä osin kuin ne vastaavat työmatkamenoja ja muita työssäkäynnistä aiheutuvia menoja, ei oteta tulona huomioon.

Työmatkamenot huomioidaan pääsääntöisesti edullisimman julkisen kulkemistavan mukaisesti.

Oman kulkuneuvon käyttämisestä aiheutuvat menot voidaan ottaa huomioon esimerkiksi silloin, kun oman kulkuneuvon käyttö työmatkoilla on välttämätöntä työtehtävien, puuttuvien tai hankalien liikenneyhteyksien, sairauden tai vamman vuoksi.

Hakijan on haettava tulojen ennakonpidätyksen alentamista työmatkakulujen vuoksi, mikäli niitä ei ole jo tulon ennakonpidätyksessä huomioitu ja tämän jälkeen meno huomioidaan. Verottajan hyväksymiä työmatkamenoja oman auton käytöstä huomioidaan verottajan taksan mukaisesti.

Kuntouttavasta työtoiminnasta ja työpajatoiminnasta aiheutuvia matkakuluja huomioidaan menona edullisimman matkustustavan mukaan.

Työssäkäynnistä aiheutuvia muita menoja voivat olla mm. välttämättömät työvaatteista ja työvälineistä aiheutuvat menot enintään 100 euroa /vuosi.

7 TÄYDENTÄVÄN TOIMEENTULOTUEN MENOT

Toimeentulotuesta annetun lain 7 c §:

Täydentävää toimeentulotukea myönnettäessä otetaan huomioon tarpeellisen suuruisina erityismenot, joita ovat:

- 1) lasten päivähoitomenot;
- 2) muut kuin 7 a ja 7 b §:ssä tarkoitetut asumisesta aiheutuvat menot; sekä
- 3) henkilön tai perheen erityisistä tarpeista tai olosuhteista johtuvat, toimeentulon turvaamiseksi tai itsenäisen suoriutumisen edistämiseksi tarpeelliseksi harkitut menot.

Henkilön tai perheen erityisenä tarpeena tai olosuhteena voidaan pitää esimerkiksi pitkäaikaista toimeentulotuen saamista, jatkuvaa pienituloisuutta, pitkäaikaista tai vaikeaa sairautta sekä lasten harrastustoimintaan liittyviä erityisiä tarpeita.

Tarpeenmukaista täydentävää toimeentulotukea voidaan myöntää pääsääntöisesti toistuvais- ja pitkäaikaisasiakkaille sekä muille pienituloisille asiakkaan toimittamaan tarveselvitykseen perustuen, mikäli muutoin on oikeus toimeentulotukeen ja ratkaisu edesauttaa henkilön ja perheen itsenäistä suoriutumista vastaisuudessa.

Erilaisten hankintojen tarpeenmukaisuutta ja menon kohtuullisuutta arvioitaessa huomioidaan ensisijaisesti kestäväen kehitykseen perustuvan kierrätykseen perustuvien liikkeiden olemassaolo Oulussa ja niiden hintataso sekä muu vapaa kaupankäynti henkilöiden välillä (mm. nettikirpputorit) suhteessa vastaavan uuden hyödykkeen hintatasoon.

7.1. Päivähoitomenot ja iltapäiväkerhon maksut

Toimeentulotuessa voidaan tilapäisesti huomioida lasten päivähoitomenoja ja iltapäiväkerhomenoja. Muun kuin Oulun kaupungin järjestämän päivähoidon- /iltapäiväkerhomenoista ei huomioida sitä osaa, joka ylittää kaupungin oman vastaavan palvelun maksun.

Mikäli hakija on Oulun kaupungin laskuttaman päivähoitomaksun osalta toimeentulotuen tarpeessa hakemuskuukautena ja alkuperäinen lasku on toimitettu hakemuksen mukana, niin viranhaltija toimittaa viran puolesta asian siltä osin asiakasmaksuyksikön ratkaistavaksi.

Mikäli asiakkaalla on toistuva toimeentulotuen tarve, ohjataan asiakasta hakemaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 11 §:n mukainen vapautus päivähoito- /iltapäiväkerhomaksuista tai yksityisen palvelun osalta hakeutumaan julkisen palvelun piiriin, mikäli tuentarve jatkuu ja tarve aiheutuu päivähoito- tai iltapäiväkerhomaksuista.

7.2. Lastenvaunut /rattaat /yhdistelmävaunut /muut lasten tarvikkeet

Tukea myönnetään perheelle vain kerran. Tukea myönnetään luotettaviin hankintatositteisiin tai kustannusarvioon perustuen enintään rattaisiin 85 euroa, lastenvaunuihin 120 euroa, yhdistelmävaunuihin 220 euroa. Lasten välttämättömiin muihin tarvikkeisiin enintään 100 euroa.

7.3. Lasten luonapito

Lasten luonapitokuluina huomioidaan toimeentulotukilaskelmaan lapsen päivänormin mukaisena, kun hakijalla on esittää luotettava selvitys toteutuneista luonapitovuorokausista ja niihin liittyvistä muista kuluista (esim. matkakulutositteet).

Pääsääntöisesti menot huomioidaan jälkikäteen. Matkakulut huomioidaan pääsääntöisesti edullisimman kulkuneuvon mukaan puoleksi vanhempien kesken.

Jos luonapito ylittää tavanomaisena pidettävän luonapitoajan (joka toinen viikonloppu 4-6 vrk/kk ja puolet lapsen loma-ajoista) tulee pääsääntöisesti sen vanhemman, jonka luona lapsi asuu ja joka saa lapsilisän ja elatustuen/-avun, vastata lapsen elantomenoista ns. tavanomaisena pidettävän luonapitoajan ylimenevältä ajalta ellei erityisistä, erikseen perustelluista syistä muuta johdu. (Esim. luonapito alkaa pe klo 18 ja päättyy su klo 18 = 2 vrk.)

Täydentävässä toimeentulotuessa voidaan huomioida vanhemman ja lapsen yhteydenpidosta vanhemmalle johtuvia kohtuullisia matkakuluja selvitystä ja kulutositteita vastaan, kun lapsi on sijoitettuna kodin ulkopuolelle viranomaispäätöksellä eikä hän saa niihin muuta kautta korvausta.

7.4. Lasten harrastusmenot

Lasten ohjattuun harrastusten tukemiseen voidaan huomioida 100 euroa /lapsi /vuosi asiakkaan esittämän tarveselvitykseen ja tositteisiin perustuen. Muutoin jokapäiväiset harrastusmenot kuuluvat perusosalla katettaviin menoihin.

7.5. Huonekalut ja kodinkoneet

Toimeentulotukea voidaan myöntää välttämättömiin kodin tarvikkeisiin, mikäli hakija ei voi muulla kohtuullisella tavalla rahoittaa hankintoja.

Erityisenä perusteena koti-irtaimistoavustuksen myöntämiselle on pitkään jatkunut asunnottomuus tai hakijalla ei ole lainkaan koti-irtaimistoa ja voidaan arvioida, ettei hän itse ole aiheuttanut tilannetta eikä hänellä ole ollut mahdollista varautua hankintoihin eikä hänellä ole myöskään mahdollisuutta hankkia kodin irtaimistoa lähiaikoina eikä rahoitus sosiaalisella luotolla tule kyseeseen hakijan kohdalla.

Hakijan tulee esittää tarveselvitys ja eritelty kustannusarvio aiotuista hankinnoista ennen päätöksentekoa.

Alkuavustus koti-irtaimistoon:

- yksin asuva enintään 300 euroa
- aviopari/avopari enintään 400 euroa
- aviopari/avopari, joilla lapsia enintään 500 euroa
- yksinhuoltaja enintään 500 euroa

Lisäksi voidaan erikseen myöntää ruokakuntakohtaiseen tarveselvitykseen perustuen ja tositteita vastaan koti-irtaimistoon tai kodinkoneisiin avustusta edullisimman vaihtoehdon mukaisesti enintään: jääkaappi 150 euroa, pölynimuri 50 euroa, pyykinpesukone, jos taloyhtiössä ei ole pesukonetta, 250 euroa (yksinäiselle vain, jos sairauteen tai vammaan liittyvä erityinen syy), mikroaaltouuni 40 euroa, lasten sänky 50 euroa, aikuisten sänky 80 euroa ja vastaaviin välttämättömiin hankintoihin kierrätyshintatason mukaisesti.

7.6. Vuokravakuus / Vuokravakuussitoumus

Kiireellisessä asunnontarpeessa olevalle (**Asukasvalinnan tavoitteista on säädetty aravarajoituslain 4 a §:ssä ja uuden korkotukilain 11 a §:ssä**), henkilölle / perheelle voidaan hyväksyä yhden (1) kuukauden kohtuullista vuokraa vastaava vakuussitoumus, mikäli hänellä ei ole ollut mahdollisuutta varautua eikä ennakoida asunnontarvetilannettaan eikä hänellä ole ollut eikä ole varoja eikä tuloja hoitaa vuokranantajan vaatimaa vakuutta muulla tavoin.

Mikäli kiireellisessä asunnontarpeessa olevalla hakijalla on ollut mahdollisuus ennakoida asunnontarpeensa / vakuudentarve ja / tai hänellä on ollut tai hänellä on varoja tai tuloja, mutta ne eivät juuri nyt ole käytettävissä vakuuteen eikä hänellä ole muitakaan tapoja hoitaa vakuutta (esim. omaisten avustus, kohtuuehtoinen luotto pankista), voidaan hakijalle vakuuteen myöntää vaihtoehtoisesti sosiaalista luottoa, mikäli hän sitoutuu luoton takaisinmaksuun maksukykyään vastaavalla maksuvarallaan (vähintään 20 euroa /kk) ja muutoin sosiaalisen luototuksen ehdot täyttyvät.

Vuokravakuussitoumus myönnetään pääsääntöisesti yhden kerran.

Mikäli henkilölle / ruokakunnalle on jo myönnetty yksi vuokravakuussitoumus ja hakija joutuvat muuttamaan perherakenteen muuttumisen (perhelisäys) takia uuteen ruokakunnan kokoa vastaavaan kohtuulliseen asuntoon, voidaan hakijoille myöntää asuntoon lisävakuussitoumus uuden yhden kuukauden kohtuullista vuokraa vastaavan vakuuden ja edelliseen asuntoon myönnetyn vakuuden erotus.

Vakuussitoumus, mikäli se myönnetään Oulun ulkopuolella sijaitsevaan asuntoon, on voimassa enintään vuoden vuokrasuhteen alkamispäivästä ja hakijan tulee sinä aikana järjestää vakuus joko itse tai hakea vakuuspäätös oleskelukunnan toimeentulotukiviranomaiselta.

7.7. Muuttokustannukset

Muuttokustannuksiin voidaan myöntää toimeentulotukea tarveselvityksen perusteella (eritely, mistä kustannukset aiheutuvat ja kustannusarvio), mikäli perhetilanne, työnsaanti tai opiskelu sitä edellyttää eikä korvausta makseta muun lain (esim. Työvoiman liikkuvuusavustus) nojalla tai hän ei saa muulla tavalla hoidettua muuttokulujaan. Paikkakunnan sisällä muutettaessa voidaan hyväksyä kohtuullisiksi kuluiksi enintään 100 euroa ja kunnasta pois muutettaessa 500 euroa maksutositteita vastaan.

7.8. Erityisistä tarpeista aiheutuvat vaatehankinnat

Mikäli henkilöllä on sellaisia erityisiä kohtuullisia vaatekuluja, jotka eivät kuulu perusosalla katettaviin menoeriin, eikä menoja korvata muun lain perusteella, voidaan niihin myöntää täydentävää toimeentulotukea. Hakijan tulee hakijan tarpeestaan ja vaatimuksistaan esittää selvitys ja kustannusarvio ja sitä tukeva lääkärin tai muun viranomaisen lausunto erityisestä tarpeesta vaatekulujen osalta. Pääsääntöisesti kohtuulliset kulut huomioidaan jälkikäteen maksutositteita vastaan.

Naisten romanihameeseen myönnetään enintään 400 euroa joka toinen vuosi. Muu romanihameen vaatetus, kuten röijyt ja puserot, kuuluvat perusosalla katettaviin menoihin kuten myös miesten romanivaatetus.

Toimeentulotuen pitkäaikaisasiakkaalle voidaan myöntää vaateavusta enintään 100 euroa vuodessa.

7.9. Hautauskustannukset

Hautauskustannuksina huomioidaan kohtuulliset kustannukset siltä osin kuin vainajan jättämät varat eivät riitä hautajaiskuluja kattamaan. Mikäli vainaja oli varaton, myönnetään hautajaiskuluihin edullisimman mukaan: arkku, vaatetus, arkkuun laitto, kukat arkun päälle, vainajan kuljetus Oulun alueella ja hautapaikka /polttohautaus.

7.10. Opintolainan korot ja muut opiskelusta aiheutuvat kulut

Mikäli opintolainan korkoihin ei voi saada Kelan opintotukikeskuksen korkoavustusta, opintolainan maksettavat korot huomioidaan tositteen mukaan koron maksukuukautena niiden kuukausien osalta, joilla hakijalla on ollut oikeus toimeentulotukeen.

Tutkinnon suorittamisen kannalta pakollisiin, oppilaitoksen vaatimiin oppikirjoihin myönnetään enintään 300 euroa /lukuvuosi ja muihin pakollisiin opiskelutarvikkeisiin, joihin sisältyvät mm. työvaatteet enintään 100 euroa /lukuvuosi.

Pääsykokeisiin liittyviin maksuihin ja niihin liittyviin mahdollisiin matkakustannuksiin voidaan myöntää pääsääntöisesti yksi pääsykoemaksu sekä matkustuskulut edullisimman vaihtoehdon mukaisesti, mikäli hakijalla ei ole jo ammatillista tutkintoa työllistyy työmarkkinoille.

7.11. Passit ja kansalaisuushakemukset

Passin hankkimisesta aiheutuneet kulut hyväksytään menoksi ulkomaalaisille, joilla on vähintään vuoden oleskelulupa. Oleskeluvasta ja sen uusimisesta aiheutuvat kulut huomioidaan toimeentulotuesta tositteita vastaan, mikäli muut toimeentulotuen myöntämisen edellytykset ovat olemassa.

Kansalaisuushakemuksia ja siitä aiheutuvia kuluja ei hyväksytä toimeentulotuesta menoksi.

7.12. Erityisruokavaliot

Erityisruokavaliosta aiheutuvia kohtuullisia lisäkustannuksia voidaan ottaa menona huomioon pääsääntöisesti enintään 70 euroa /kk siltä osin kuin korvausta ei saada muun lain perusteella ja henkilö on osoittanut luotettavan selvityksen erityisestä tarpeestaan.

8 EHKÄISEVÄ TOIMEENTULOTUKI

Toimeentulotuesta annetun lain 13 §:n mukaan kunta myöntää päättämiensä perusteiden mukaan ehkäisevää toimeentulotukea lain 1 §:n 2 momentissa mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Lainkohdan mukaan ehkäisevän toimeentulotuen tarkoituksena on edistää henkilön ja perheen sosiaalista turvallisuutta ja omatoimista suoriutumista sekä ehkäistä syrjäytymistä ja pitkäaikaista riippuvuutta toimeentulotuesta.

Ehkäisevä toimeentulotuki on suunnitelmallisen sosiaalityön väline akuutteihin kriisitilanteisiin tai niiden ehkäisemiseen tai hakijan taloudellisen ja sosiaalisen elämäntilanteen hallintaan saattamiseksi.

Ehkäisevää tukea voidaan myöntää myös henkilölle /perheelle, joka ei muutoin olisi toimeentulotukeen oikeutettu, mikäli ennalta ehkäisevän tuen myöntämisellä voidaan esimerkiksi ehkäistä pitkäaikaisen toimeentulotukiasiakkuuden syntyminen.

Ehkäisevän toimeentulotuen myöntäminen edellyttää yleensä aina palvelusuunnitelman laatimista yhdessä asiakkaan kanssa ja päätöksen tuen myöntämisestä tekee aina sosiaalityöntekijä.

Ehkäisevää toimeentulotukea voidaan myöntää yleensä tuen saajan aktivointia tukeviin toimenpiteisiin, koulutuksen loppuun suorittamiseen työmarkkina-aseman parantamiseksi, työllistymistä tukevan uuden pätevyyden tai ammatin saamiseksi, asumisen turvaamiseksi rästivuokriin, ylivelkaantumisesta tai taloudellisen tilanteen äkillisestä heikentymisestä aiheutuvien vaikeuksien lieventämiseksi sekä muihin tuen saajan omatoimista suoriutumista edistäviin tarkoituksiin.

Ehkäisevän toimeentulotuen tarkempia myöntämisperusteita ja tuen euromääräisiä rajoja ei ole tarkoituksenmukaista tarkemmin määritellä, koska ehkäisevän toimeentulotuen myöntäminen perustuu yksilökohtaiseen harkintaan eikä sitä myönnetä kaavamaisesti.

9. KÄSITEMÄÄRITTELYJÄ

Pitkäaikaistyötön

Pitkäaikaistyöttömällä tarkoitetaan henkilöä, joka on ollut yhtäjaksoisesti 12 kk työttömänä työnhakijana työvoimatoimistossa.

Toimeentulotuen pitkäaikaisasiakas ja jatkuva pienituloisuus

Pitkäaikaisella toimeentulotukiasiakkuudella tarkoitetaan vähintään vuoden (12 kk) kestänyttä yhtäjaksoista asiakkuutta hakemuskuukautta edeltävänä aikana (hakija saanut toimeentulotukea).

Jatkuvalla pienituloisuudella tarkoitetaan, että toimeentulotuen hakijaruokakunta on hakemuskuukautta edeltävänä aikana ollut vähintään vuoden (12kk) Kelan minimietuuksilla (esim. työmarkkinatuella tai lasten kodinhoidontuella) tai muilla pienillä tuloilla toimeentulotukioikeuden laukeamatta, mutta kuukausittainen tuloylijäämä on ollut vähäinen (alle 20 €/kk).

Toimeentulotuen toistuvaisasiakas

Toimeentulotuen toistuvaisiasiakkuudella tarkoitetaan vähintään kuuden kuukauden asiakkuutta hakemuskuukautta edeltävänä aikana vuoden sisällä (saanut toimeentulotukea).